

Téma: PĚSTOVÁNÍ JARNÍCH OLEJNIN A MEZIPLODIN

Foto David Bouma

Výsledky pokusů s registrovanými odrůdami jarní řepky olejky

Jarní řepka zaujímá v českém pěstování olejnin nevelkou úlohu. Pěstitelská plocha jarní řepky je na našich polích v posledních letech nízká a do loňského roku se pohybovala obvykle kolem 5000 ha. V roce 2017 ale plocha podle Svazu pěstitelů a zpracovatelů narostla na 10 000 ha a rovněž se zvýšil výnos na 1,8 t/ha. Zvýšení plochy je u jarní řepky pravidelně spojeno s problémy při pěstování ozimé řepky. Sucho na řadě míst v roce 2016 neumožnilo úspěšně založit porosty ozimé řepky a to se odrazilo v nárůstu plochy jarní řepky.

Význam jarní řepky u nás není velký, ve světě jde naopak o velmi důležitou olejinu. V oblastech s kontinentálním klimatem (Kanada a východní Evropa), kde nelze úspěšně ozimou řepku pěstovat, má na pěstitelských plochách rozhodující roli. Velký rozsah pěstování je spojen s intenzivním šlechtěním nových odrůd, dnes už převážně hybridních, ale stále jsou šlechtěny i liniové odrůdy. V pokusech s registrovanými odrůdami bylo zařazeno po dvou nejvýkonnějších odrůdách hybridních a liniových.

Nížší obsah glukosinolátů

Využití semene jarní řepky je shodné jako u ozimé řepky, tedy výroba oleje a pokrutin nebo extrahovaných šrotů pro krmné účely. Kromě tohoto využití je semeno jarní řepky často používáno jako krmivo zejména pro exotické ptactvo. Její výhodou při využití na krmivo je výrazně nižší obsah glukosinolátů v rozsahu

8–11 mikromolů oproti 12 až 18 mikromolům u odrůd ozimé řepky, vyšší obsah dusíkatých látek kolem 23 % ve srovnání s 20 % u ozimé řepky. Přínosem je i nižší hmotnost tisíce semen (HTS). Průměrná HTS v součas-

nosti zkoušených odrůd ozimé řepky je 4,85 g a u jarní řepky v rozpětí od 4,2 do 4,6 g. Odrůda Sázava má HTS dokonce nižší než 4 g. Semeno s nižší HTS je lépe přijímáno drobnějšími druhy ptáků.

Pokusy pro Seznam doporučených odrůd

Do roku 2016 byly vybrané registrované odrůdy jarní řepky zkoušeny v pokusech pro Seznam doporučených odrůd a zakládány v jedné úrov-

Výnos jarní řepky v loňském roce výrazně narostl na 3,23 t/ha
Foto Petr Zehnálek

Graf 1 – Jarní řepka – vývoj ploch, produkce a výnosů v letech 2006 až 2017

Tab. 1 – Výnos semene odrůd jarní řepky olejky zkoušených v roce 2017 v % (100 % = průměr liniových odrůd)

Odrůda	Celkový průměr					
	Hradec nad Svitavou	Chrastava	Pusté Jakartice	Staňkov	průměr 2017	průměr 2014–2017
Lokalita						
Hybridní odrůdy (typ)						
Mirakel (PFH*)	103	124	108	123	114	115
Doktrin (PFH)	115	117	112	114	114	111
Liniové odrůdy						
Sázava	108	100	101	111	105	102
Cleopatra***	92	100	99	89	95	98
Průměr liniových odrůd (t/ha = 100 %)	3,37	3,10	3,69	2,77	3,23	2,85
MD 0,05 (%)**	–	–	–	–	10	4

Vysvětlivky: *PFH – pylově fertilní (restaurovaný) hybrid, **MD 0,05 – minimální průkazná diference je údaj vyjadřující statistickou významnost rozdílů průměrných hodnot výnosů, *** menší počet dat, odrůda nebyla zkoušena v roce 2016

ni agrotechniky na šesti lokalitách ve zkušební síti Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského (ÚKZÚZ). Od roku 2017 vzhledem k tomu, že nebyly registrovány žádné nové odrůdy, bylo zkoušení omezeno na pět lokalit ÚKZÚZ a jednu lokalitu u spolupracujících organizací a pokračuje v rámci pokusů pro registraci. Zkoušený sortiment tvořily dvě odrůdy hybridní a dvě liniové. Úspěšně se podařilo vyhodnotit pokusy ze čtyř lokalit. Výnosy jsou uvedeny v tabulce 1, kde jsou zároveň porovnány s průměrnými výnosy, kterých zkoušené odrůdy dosáhly za roky 2014 až 2017. Ve srovnání s rokem 2016, kdy průměr výnosu liniových odrůd byl vlivem sucha pouze 2,05 t/ha, výnos

V roce 2017 plocha jarní řepky narostla na 10 000 ha. Zvýšení plochy je u řepky jarní pravidelně spojeno s problémy při pěstování ozimé řepky Foto Petr Zehnálek

Tab. 2 – Významné hospodářské vlastnosti odrůd, výsledky z let 2014–2017

Kategorie odrůd			Hlavní			
Typy odrůd			hybridní		liniové	
Typ hybridu			PFH			
	průměr (t/ha)	minimální průkazný rozdíl (MD 0,05) v %	Mirakel	Doktrin	Sázava	Cleopatra*
Rok registrace			2014	2015	2015	2014
Výnos semene (%) v oblasti						
– teplá	2,87	4	117	112	101	99
– chladná	2,83	4	112	108	105	95
Výnos oleje (%) v oblasti						
– teplá	1,17	4	120	114	101	99
– chladná	1,13	4	113	110	105	95
Agromorfní charakteristika						
Zralost (dny od Sázavy)			0	0	1	–1
Délka rostlin (cm)			124	127	128	114
Poléhání (9–1)			6,0	5,7	4,1	7,1
Odolnost proti chorobám						
Bílá hniloba brukvovitých (sklerotiniová hniloba; 9–1)			6,7	7,0	6,0	7,2
Fomové černání stonku brukvovitých (9–1)			7,3	7,4	6,2	7,7
Alternariová skvrnitost brukvovitých (černá řepková; 9–1)			6,6	6,2	6,2	7,0
HTS (g)			4,28	4,19	3,96	4,58
Obsah oleje (%) při 8% vlhkosti semene			43,0	42,8	42,2	42,0
Kvalita semene v sušině						
Obsah oleje (%)			46,7	46,6	45,8	45,7
Složení mastných kyselin (% z celkových mastných kyselin)						
Nasyčené mastné kyseliny			5,81	5,71	6,30	6,24
Kyselina olejová			63,45	64,95	61,31	63,02
Kyselina linolová			19,32	17,79	20,29	19,27
Kyselina alfa-linolenová			7,69	7,81	8,53	7,47
Kyselina eruková			0,16	0,16	0,07	0,34
Obsah glukosinolátů (μmol/g) semene při 9% vlhkosti, standardizováno na 46% obsah oleje v sušině semene			7,65	11,00	9,12	8,77
Obsah dusíkatých látek (%)			22,9	23,4	23,1	22,8

Vysvětlivky: 9 = nejlepší hodnota, příznivá vlastnost, 1 = nejhorší hodnota, nevyhovující vlastnost, *menší počet dat, odrůda nebyla zkoušena v roce 2016

v loňském roce výrazně narostl na 3,23 t/ha. Pokusy v Hradci nad Svitavou, Chrastavě a Pustých Jakarticích nebyly postiženy suchem, které se výrazněji projevilo pouze ve Staňkově. Nejvyšší výkonnosti ze zkoušeného sortimentu se vyznačují hybridní odrůdy. V loňském roce byla jejich výkonnost vyrovnána a ve víceletém srovnání je výkonnější hybrid Mirakel. Z liniových odrůd je výnosnější odrůda Sázava. V ostatních hospodářských vlastnostech nejsou mezi odrůdami výrazné rozdíly s výjimkou odrůdy Sázava, která je méně odolná proti poléhání. Z kvalitativních parametrů lze uvést velmi nízký obsah glukosinolátů (pod 10 mikromolů) u odrůd Mirakel, Sázava a Cleopatra. Další informace o odrůdách řepky jarní zkoušených v rámci pokusů pro registraci budou k dispozici od jara letošního roku v novém vydání publikace Seznam doporučených odrůd ozimé řepky olejky a Přehledy odrůd dalších olejnin. *

Ing. Petr Zehnálek,
Ústřední kontrolní a zkušební ústav
zemědělský, Hradec nad Svitavou